

عنوان :

نقش برنامه درسی رشته علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی
کشور از دیدگاه اعضاء هیات علمی دانشگاه پیام نور هرمزگان

* فاطمه خشنودی
** مهران فرج الهی
*** حبیب الله نجفی هزار جریبی

چکیده

هدف از این پژوهش تحلیل نقش برنامه درسی رشته علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی کشور از دیدگاه اعضاء هیات علمی دانشگاه پیام نور (گروه علوم تربیتی) بوده است .

جامعه آماری در این تحقیق ، کلیه اعضاء هیات علمی دانشگاه پیام نور گروه علوم تربیتی که در سه وضعیت استخدامی (رسمی قطعی ، رسمی آزمایشی و پیمانی) اشتغال بکار دارند 100 نفر می باشد که محاسبات براساس 80 نفر که پرسشنامه ارسال شده را تکمیل و عودت نمودند محاسبه گردید. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی است .

در این تحقیق اطلاعات و داده های مورد نیاز به شیوه کتابخانه ای و با مراجعه به منابع و اسناد مکتوب و با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع آوری گردید. پایایی تحقیق با ضریب کرانباخ آلفا 0/93 برآورد گردید .

طبق نتایج حاصل از این تحقیق ، با میانگین 2/87 و در سطح $p=0/05$ و با 95 درصد اطمینان مشخص گردید که در برنامه های درسی رشته علوم تربیتی به هدفهای توسعه نیروی انسانی کشور توجه نشده است . همچنین یافته های تحقیق نشان داد که بین سن ، جنسیت ، سابقه کار، مرتبه دانشگاهی ، وضعیت استخدامی و عضویت در انجمنهای علمی اعضاء هیات علمی و نقش برنامه های درسی علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی کشور هیچ گونه رابطه معنی داری وجود ندارد .

کلید واژه ها : علوم تربیتی - توسعه - توسعه نیروی انسانی - برنامه درسی - اعضاء هیات علمی

Educational sciences – Development – Labor force development – Curricular –
Teaching faculty members .

---

* رئیس اداره آموزش دانشگاه پیام نور (مرکز بندرعباس) -
شماره تماس 09173688863
E-mail : f_khoshnoodi40@yahoo.com

** عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور مرکز تهران
*** عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور مرکز بندر ترکمن

Study of the role of course programs of the educational science on development of graduated students in Iran.

Abstract .

The focus of this study is to evaluate and analysis of the role of course programs of educational science course on development and improvement of graduated students at the discretion of the teaching faculty members of the payame noor university (educational science group).

Statistical population in this investigation is all of the 100 teaching faculty members of the educational science group of the payame noor university with three employment conditions (permanent – trial permanent and contracted employee) and final analysis is based on 80 individuals whome answered the questions and reply the answer sheets .

current research is an applicable one and the used method is descriptive . In this study data and information are collected in a library method referring to written references using question sheets . permanency of the study is evaluated by using cranbach alpha 0.93 coeficient .

The obtained resaulys of the study with the mean value of 2.87 and at level $p=0.05$ with 95% of confidence degree indicate that no attention paid to development and improvement of labor force of the country in the course programming of the educational science course . The results also indicate that there are no significant relations between the age, gender, employing age , academic grade , employment condition and scientific societies membership of the teaching faculty members and the role of course programs of educational science course on the development and improvement of labor force .

Key words : Educational science – Development – Labor force development – Curricular – Teaching faculty members .

مقدمه :

تغییرات شتابان علم و دانش ، انسانها را بی قرار و برحیات آنان تاثیر بسیاری برجای گذاشته است .نوسازی جوامع و

به دنبال آن سازمانها و شهروندان ، چرخه آموزش و توسعه را به مرحله جدیدی رسانده است . تغییر نگرش به شهر وندان دنیای دیجیتالی به عنوان سرمایه های فکری و ثروتهای ذهنی ، بار سنگینی بر دوش سازمانها و نهادهای آموزشی و در راس آنها آموزش عالی قرار داده است . آموزش عالی از فرهنگ جامعه ای که آنرا در برگرفته است ، تاثیر می پذیرد و نیز برآن تاثیر می گذارد ، از بطن جامعه متولد می شود و به شکل گرفتن جامعه هم کمک می کند و سرانجام نیازمند منابع است و منابعی را هم در سیمای افراد توانا تر برای کار، شهروندان بهتر و نیز دانشهای نویافته و ارزشمند در اختیار قرار می دهد (خورشیدی ، 1383، ص 136) .

از آنجائیکه دانش و معارف ، عنصر اساسی در نظام آموزشی هر کشوری بشمار می رود و انتقال و اشاعه دانش یکی از کارکردهای اساسی دانشگاهها است و اهمیت دانش و معارف تنها در انتقال آن نهفته نشده است بلکه این فرایند خلق و تولید دانش است که منجر به رشد فکری می شود و همچنین از آنجائیکه آموزش عالی به منظور توسعه جامعه هست و هدف اول این نوع آموزش باید توسعه افکار باشد و این امر انتخاب دانشجویان زبده را در رشته های تعلیم و تربیت طلب می کند . آموزش عالی معرف نوع مهمی از سرمایه گذاری در منابع انسانی است که با فراهم آوردن و ارتقاء بخشیدن دانش ، مهارتها و نگرشهای مورد نیاز کارکنان ارشد فنی ، حرفه ای و مدیریتی به توسعه اقتصادی کمک می کند. بنابراین، پیش بینی نیروی انسانی می تواند مبنایی را برای برنامه ریزی ، طبقه بندی ، اندازه و ترکیب نظام آموزش عالی فراهم کند . آموزش و پرورش نوعی سرمایه گذاری اقتصادی است و به عقیده برخی از صاحب نظران علم اقتصاد " با ارزشترین نوع سرمایه گذاری ، سرمایه گذاری در توسعه تواناییهای افراد از طریق آموزش است " (فیوضات ، 1377، ص 26) . امروزه علم و فناوری و نیروی انسانی آموزش دیده متناسب با نیازهای جامعه در شرایطی که انقلاب ارتباطات در حال تکامل است نقش ویژه ای در پیشرفت جامعه پیدا کرده در حدی که از آنها می توان به عنوان عوامل اصلی تولید یاد کرد . دانشگاه به عنوان برجسته ترین سازمان علمی انسان ساز و مترقی در هر کشور در راس هرم نهادهای علمی یک جامعه قرار می گیرد . آموزش عالی از نقش و تاثیر گذاری اقتصادی مهمی برخوردار است ، زیرا معرف نوع مهمی از سرمایه گذاری در منابع انسانی است که با فراهم کردن و ارتقای دانش ، نگرشها و مهارتهای مورد نیاز کارکنان در زمینه های مختلف به توسعه اقتصادی کمک می کند(وودهال ، 1992، ص 177-99) . بنابراین، دانشگاهها و مراکز آموزش عالی از دو طریق به گونه ای کارآمد در بازسازی و توسعه موفقیت آمیز اقتصادی در بسیاری از جوامع توسعه یافته مشارکت کرده اند ، اول ، تربیت نیروی انسانی با کیفیت از نظر علمی و فنی و به تعداد لازم ، دوم ، ایجاد محیط و شرایط تحقیق و توسعه که پیشرفت پایه ای را در توسعه صنعتی امکان پذیر می سازد (سینگ ، 1996، ص 156-142) .

نقش دانشگاه در توسعه :

دانشگاهها به عنوان زیر مجموعه های نظام آموزش عالی در فرایند توسعه یک کشور مطرح هستند و به عنوان مراکزی که به تربیت و آماده ساختن نیروی انسانی کارآمد، شایسته و دارای مهارت برای پاسخگویی به نیازهای واقعی جامعه در زمینه های مختلف می پردازند، نقش حیاتی و کلیدی دارند، چرا که دانشگاهها با بروندهای خود به جامعه عملاً در راه توسعه گام برمی دارند. در جهان امروز تمام جوامع یا توسعه یافته اند یا در تلاش برای رسیدن به توسعه هستند و در این میان، دانشگاهها به دلایل انکارناپذیری به عنوان یک موتور محرک، تاثیر گذار و هم تاثیر پذیر بوده اند. نهاد دانشگاه برجسته ترین سازمان علمی انسان ساز و مترقی در هر کشوری است که در سیر تکاملی آن به تدریج آموزش کلاسیک جای خود را به علوم عملی و تحقیقات سپرده است و هرچه جامعه پیشرفته تر و دانشگاه مترقی تر باشد، لزوم توجه به پژوهش و انجام دادن تحقیقات، بویژه تحقیقات کاربردی و توسعه ای در آن محسوس تر است. امروزه، دانشگاهها از یک سو محل پرورش نیروی انسانی متخصص مورد نیاز توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است و از سوی دیگر محل تولید و توزیع اندیشه و علم به

اصطلاح "اردوگاه علم جدید" می باشد و به این دلیل است که دانشگاه به عنوان نهاد اجتماعی باید به نیازها، ضروریات و الزامات توسعه آن پاسخگو باشد، به عبارت بهتر، دانشگاه یک نظام "مولد نیروی فکری و انسانهای آگاهی در نظر گرفته می شود که در آنها پتانسیل و قوه ای ایجاد می کند تا بتواند مسائل را از گونه های مختلف فهم کنند و با تدبیر از پس حل آنها برآیند." در تحلیل نهائی، محصول نظام آموزش عالی، انسان فرهیخته و توسعه یافته ای است که دارای توانایی اندیشیدن، خلاقیت و نوآوری، درک مسائل مهم و بهره گیری از دستاوردهای علم و خرد برای حل آنها و حرکت از شرایط خاص (نامطلوب) بسوی بهبود بخشیدن به شرایط زیستی همگان است (همایش آموزش عالی و توسعه پایدار، 1383 به نقل از توکل، 1372).

توسعه نیروی انسانی :

امروزه جهان در معرض شدید تکنولوژی قرار دارد و آموزش نیروی انسانی نقش اصلی را در ایجاد و هدایت صحیح این دگرگونیها بسوی توسعه ملی و سازندگی صنعتی از طریق برقراری ارتباط میان صنعت، دانشگاه، پژوهش و آموزش ایفا می کند. توسعه و بهبود منابع انسانی مورد نیاز این چهار بخش از طریق فرآیند پیچیده برنامه ریزی آموزشی انجام می پذیرد، لیکن عدم ارتباط و هماهنگی لازم میان برنامه های آموزشی و سیاستگذاری نیروی انسانی موجب شده است که هر یک از این دو عامل مهم و سونوشت ساز در مسیری جداگانه و بدون پیوند تنگاتنگ و مستمر با یکدیگر به راه خود ادامه دهند. نقش نیروی انسانی در توسعه همه جانبه به قدری حائز اهمیت است که به عقیده برخی از دانشمندان اقتصاد، منابع انسانی متخصص و ماهر بزرگترین دارایی و سرمایه های اصلی یک جامعه محسوب می شود. به همین سبب باید به تعلیم و تربیت به عنوان یک سرمایه ملی نگریست و آنرا از با ارزشترین سرمایه ها که در وجود انسانها ذخیره و سرمایه گذاری می شود به حساب آورد.

علوم تربیتی :

اگر بتوان عملکرد آموزش و پرورش ، یا در یک کلمه " تربیت " ، را به اختصار ، فرایند تغییر مطلوب رفتار آدمی تعریف کرد ، دانش آموزش و پرورش یا به اصطلاح " علوم تربیتی " مجموعه متعارفی خواهد بود که از پژوهش و اندیشیدن درباره امور مربوط به این عملکرد یا فرایند فراهم شده است (کاردان ، 1387، ص 1) .

درکشور ما این علوم از نظر مفهوم و مصداق با تاسیس نخستین نهاد تربیت معلم به سبک جدید یعنی "دارالمعلمین مرکزی " (1297 ه . ش) بکار رفته و تا سال 1343 ، سال تاسیس دانشکده علوم تربیتی در دانشگاه تهران ، در کنار رشته های فلسفه و جامعه شناسی تدریس می شده است و پس از تاسیس دانشکده علوم تربیتی در دانشگاه تهران اکثر دانشگاههای بزرگ دیگر یکی پس از دیگری چنین دانشکده ای را تاسیس کردند . با وقوع انقلاب اسلامی و بر اثر بازنگری و باز سازی برنامه های درسی دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد علوم تربیتی از لحاظ تعدد رشته ها و گرایشها ، دگرگونی وسیعی صورت گرفت و نتیجه آن ، تخصصی شدن این رشته و گرایشهای آن بود .

تبدیل نهادها به سازمانهای آموزشی ، به عنوان یکی از جدی ترین اقدامات و آثار مدرنیته در تغییر معنای آموزش و فرد تربیت شده و پیرو آن " علم تربیت " نقش اساسی دارد ، پس در این زمینه باید علمی پدید آورد که بتواند ایده آل های روشنگری درباره عقل نقاد ، آزادی فردی انسان گرایانه و پیشرفت نیک خواهانه را به مقصد برساند . بدون اینکه نیازی به بیان غیر مستقیم یا ابهام آمیز باشد مدرنیته هدفها و انتظارات خود علوم تربیتی را اعلام می کند.

برنامه درسی :

تعاریف متعددی برای برنامه درسی ارائه شده است . بر اساس تعاریف ، عده ای برنامه درسی را تصمیم گیری می دانند ، گروهی آنرا سیاستگذاری می نامند ، برخی آنرا ارائه دهنده محتوا ، و عده ای نیز آنرا راهی برای پژوهش دانستند . در سالهای اخیر مفهوم برنامه درسی گسترش یافته است ، تا آنجا که برنامه تحصیلی کلیه فعالیتهای یادگیری فراگیرنده ، انواع وسایل آموزشی ، پیشنهاداتی در مورد راهبردهای یادگیری و شرایط اجرای برنامه و... را شامل شده است (لوی ، 1367، ص 11) .

لیت وود (1991) برنامه درسی را مجموعه ای از تصمیم های معطوف به هدف می داند که دستیابی یادگیرندگان به آنها مورد نظر است .

تیچلر می گوید : اهداف برنامه های درسی در آموزش عالی گوناگونند : اهداف یک رشته تحصیلی در درجه اول یا با در نظرگرفتن توسعه رشته درسی تعیین می شوند و یا با در نظر گرفتن مشاغل مربوط . دوم ، اهداف به تناسب نوع موسسات آموزش عالی متفاوتند . بیشتر برنامه های درسی موسسات آموزش عالی غیر دانشگاهی ، یا آموزش عالی کوتاه مدت ، یا دانشکده های تربیت معلم ، دروسشان حرفه ای است . سوم ، اهداف تاریخی آموزش عالی در هر کشور مثلاً " تربیت مستخدمان غیر نظامی ، یا ارتقاء توانایی های پژوهشی و فکری ، یا

ارتقاء توسعه صنعتی یا کشاورزی در منطقه شکل دادن به موسسات آموزش عالی را تداوم می دهد . هدف از این تحقیق شناسایی میزان مطابقت اهداف برنامه های درسی علوم تربیتی با اهداف برنامه های توسعه نیروی انسانی کشور است.

سوال اصلی تحقیق :

تا چه میزان در برنامه های درسی تدوین شده علوم تربیتی به هدفهای توسعه نیروی انسانی کشور توجه شده است ؟

سوال فرعی تحقیق :

آیا بین " سن ، جنسیت ، سابقه کار ، مرتبه دانشگاهی ، وضعیت استخدامی و عضویت در انجمن های علمی اعضا با نقش علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی کشور از دیدگاه اعضا رابطه معنی داری وجود دارد ؟"

جامعه و نمونه آماری پژوهش:

جامعه آماری در این تحقیق ، کلیه اعضای هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور که در سه وضعیت استخدامی (رسمی قطعی ، رسمی آزمایشی و پیمانی ، اعم از دستیار علمی، مربی، استادیار، دانشیار و استاد) اشتغال بکار دارند 100 نفر بوده است و محاسبات براساس 80 نفر که پرسشنامه ارسال شده را تکمیل و عودت نمودند محاسبه گردید.

روش جمع آوری اطلاعات:

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی می باشد و اطلاعات و داده های مورد نیاز به شیوه کتابخانه ای جمع آوری شده است . ابزار گردآوری داده ها ، پرسشنامه ای با 12 سوال بسته 5 گزینه ای براساس مقیاس لیکرت با توجه به سوال پژوهش از اعضای هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه پیام نور در 2 بخش تهیه گردید . بخش اول شامل مشخصات شخصی اعضا هیات علمی با حفظ محرمانه بودن نام و نام خانوادگی و سایر مشخصات فردی ، بخش دوم شامل سوالات اصلی در زمینه توسعه نیروی انسانی بوده است . با توجه به اینکه پرسشنامه به منظور ارزیابی نقش برنامه درسی رشته علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی از دیدگاه اعضای هیات علمی گروه علوم تربیتی طراحی شده است نظر 30 نفر از اعضای هیات علمی دانشگاههای مستقر در تهران اخذ و از روایی ابزار، اطمینان حاصل شد و همچنین برای تعیین پایایی پرسشنامه ، تعداد 30 نسخه پرسشنامه اساتید گروه علوم تربیتی دانشگاههای مستقر در تهران تکمیل نموده و با استفاده از نرم افزار spss 16 ضریب آلفا کرانباخ ، 0/93 محاسبه گردید .

برای تجزیه و تحلیل آماری داده ها از روشهای آمار توصیفی و آمار استنباطی و t و خی دو استفاده شد.

یافته ها:

توصیف داده ها:

جدول (1) توزیع فراوانی اعضا مورد

مطالعه بر حسب گروههای سنی

شاخص آماری گروههای سنی	فراوانی	درصد
25 تا 30 سال	17	21/2

30 تا 40 سال	41	51/2
40 تا 50 سال	15	18 /8
50 تا 60 سال	7	8/8
جمع	80	100

بیشینه: 60 کمینه: 25 میانگین: 36/66 انحراف معیار: 8/09

براساس اطلاعات موجود در جدول (1) کم سن ترین فرد جامعه مورد مطالعه، 25 سال و مسن ترین آنها 60 سال داشته است. بیشترین فراوانی اعضاء از نظر سنی در گروه 30 تا 40 سال است. میانگین 36/66 و انحراف معیار 8/09 است.

جدول (2) : توزیع فراوانی اعضاء مورد مطالعه بر حسب جنسیت

شاخص آماری جنسیت	فراوانی	درصد
زن	45	56/2
مرد	35	43/8
جمع	80	100

براساس اطلاعات موجود در جدول (2)، 45 نفر از اعضاء زن هستند که این تعداد 56/2% کل اعضاء را تشکیل می دهد و 35 نفر از اعضاء مردند که این تعداد 43/8% کل اعضاء را تشکیل می دهد.

جدول (3) : توزیع فراوانی اعضاء مورد مطالعه بر حسب سابقه کار

شاخص آماری سابقه کار	فراوانی	درصد
1 تا 8 سال	56	70
8 تا 16 سال	16	20
16 تا 24 سال	6	7/5
24 تا 32 سال	2	2/5
جمع	80	100

بیشینه: 32 کمینه: 1 میانگین: 6/54 انحراف معیار: 7/14

براساس اطلاعات ارائه شده در جدول (3) کم سابقه ترین فرد جامعه مورد مطالعه، 1 سال و بیشترین سابقه کار 32 سال است. بیشترین فراوانی سابقه کار بین 8 تا 16 سال با 20% فراوانی است. میانگین 6/54 و انحراف معیار 7/14 می باشد.

جدول (4) توزیع فراوانی اعضای مورد مطالعه بر حسب مرتبه دانشگاهی

شاخص آماری مرتبه دانشگاهی	فراوانی	درصد
مربی	68	85
استاد یار	8	10
دانشیار	4	5
استاد	-	-
جمع	80	100

براساس اطلاعات ارائه شده در جدول (4)، 85% مرتبه دانشگاهی مربی و 10% مرتبه استادیاری و 5% مرتبه دانشگاهی دانشیاری داشته اند که مرتبه استادی در میان آنان وجود نداشت. بیشترین فراوانی اعضای هیات علمی گروه علوم تربیتی از لحاظ مرتبه دانشگاهی در مقام مربی قرار دارند.

جدول (5): توزیع فراوانی اعضای مورد مطالعه بر حسب وضعیت استخدامی

شاخص آماری وضعیت استخدامی	فراوانی	درصد
پیمانی	60	75
رسمی آزمایشی	8	10
رسمی قطعی	12	15
جمع	80	100

براساس اطلاعات ارائه شده در جدول (5)، 75% اعضای پیمانی، 10% اعضای رسمی آزمایشی و 15% اعضای رسمی قطعی بوده اند. بیشترین فراوانی اعضای هیات علمی گروه علوم تربیتی از لحاظ استخدامی پیمانی می باشند.

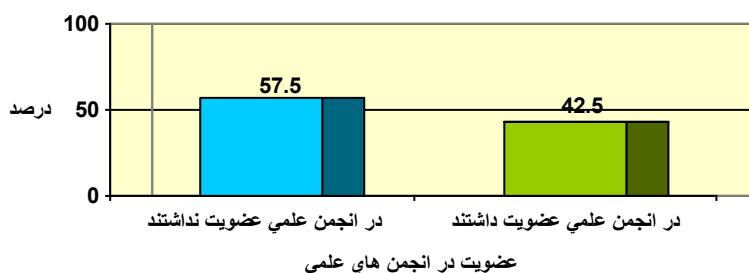
در جدول 6 و نمودار 1 توزیع فراوانی اعضای مورد مطالعه بر حسب عضویت در انجمن های علمی ارائه گردیده است.

جدول (6): توزیع فراوانی اعضای مورد مطالعه بر حسب عضویت در انجمن های علمی

شاخص آماری	فراوانی	درصد
------------	---------	------

		عضویت در انجمن‌های علمی
57/5	46	در انجمن های علمی عضویت نداشتند
42/5	34	در انجمن های علمی عضویت داشتند
100	80	جمع

نمودار (1) : نمایش وضعیت اعضاء مورد مطالعه بر حسب عضویت در انجمن های علمی

براساس اطلاعات ارائه شده در جدول (6) و نمودار (1) ، 57/5% اعضاء هیات علمی گروه علوم تربیتی در انجمن های علمی عضویت نداشتند و 42/5% اعضاء هیات علمی گروه علوم تربیتی در انجمن های علمی عضویت داشتند.

تجزیه و تحلیل داده های حاصل از آزمون t و خی دو:

داده ها و اطلاعات جمع آوری شده سوال اصلی و فرعی تحقیق به ترتیب بررسی و تحلیل شده اند.

سوال اصلی: تا چه میزان در برنامه های درسی تدوین شده علوم تربیتی به هدفهای توسعه نیروی انسانی کشور توجه شده است ؟
به منظور بررسی سوال اصلی تحقیق از آزمون t تک نمونه ای استفاده و نتایج آن در جدول 7 و 8 ارائه شده است .

جدول (7) شاخص های توصیفی محاسبه شده برای مقیاس اندازه گیری میزان توسعه نیروی انسانی

گویه	میانگین	انحراف	حداقل	حداکثر
------	---------	--------	-------	--------

نمره	نمره	معیار		
5	1	0/877	2/88	1
5	1	0/788	2/75	2
5	1	0/842	2/52	3
5	1	1/14	3/10	4
5	1	1/07	2/66	5
5	1	1/12	2/56	6
5	1	0/980	3/05	7
5	1	0/995	3/15	8
5	2	0/877	3/30	9
5	1	0/863	2/84	10
5	1	0/897	2/82	11
5	1	0/911	2/82	12

تعداد سوالات مربوط به سوال اصلی پژوهش، 12 سوال می باشد . حداقل نمره 1 و حداکثر آن 5 است. میانگین نمرات کسب شده 2/87 و انحراف معیار 0/239 است. یافته های بدست آمده از 80 نفر اعضاء هیات علمی نشان داد که گویه 1 با میانگین 2/88 و انحراف معیار 0/877، آیا برنامه های درسی حوزه تخصصی علوم تربیتی به کیفیت محصولات نهایی آموزش عالی توجه دارد؟ و گویه 2 با میانگین 2/75 و انحراف معیار 0/788، برنامه های درسی حوزه تخصصی علوم تربیتی منجر به آماده سازی حرفه ای دانشجویان می شود؟ و گویه 3 با میانگین 2/52 و انحراف معیار 0/842، برنامه های درسی حوزه تخصصی علوم تربیتی منجر به پرورش افراد نخبه می شود؟ در سطوح پائین ارزیابی قرار گرفتند و بنا به اظهارات اعضای هیات علمی برنامه های درسی حوزه تخصصی علوم تربیتی به کیفیت محصولات نهایی آموزش عالی که همان نیروی انسانی لایق و کاردان می باشد توجه ندارد و عدم آماده نمودن دانشجویان جهت حرفه آموزی در کشور و منجر به پرورش افراد نخبه نمی شود. گویه 4 با میانگین 3/10 و انحراف معیار 1/14، تا چه میزان دانشجویان می توانند بر برنامه ریزی درسی تاثیر گذار باشند؟ در سطوح ارزیابی بالا قرار گرفت و اعضای هیات علمی اظهار نمودند که دانشجویان می توانند بر برنامه ریزی درسی تاثیر بالایی را داشته باشند. گویه 5 با میانگین 2/66 و انحراف معیار 1/07، دانشجویان می توانند دروس مورد علاقه خود را به صورت دروس اصلی در برنامه بگنجانند؟ و گویه 6 با میانگین 2/56 و انحراف معیار 1/12، دانشجویان می توانند دروس مورد علاقه خود را به صورت دروس تخصصی در برنامه بگنجانند؟ در سطوح پائین ارزیابی گردید و افراد مورد مطالعه عقیده داشتند که دانشجویان نمی توانند دروس مورد علاقه خود را به صورت دروس اصلی و تخصصی در برنامه درسی بگنجانند. گویه 7 با میانگین 3/05 و انحراف معیار 0/980، برنامه های درسی در رشته علوم تربیتی منجر به پرورش انسانی خودآگاه و هشیار می شود؟ در سطوح متوسط و گویه 8 با میانگین 3/15 و انحراف معیار 0/995، برنامه های درسی در رشته علوم تربیتی منجر به پرورش انسانی متفکر و منطقی می شود؟ و گویه 9 با میانگین 3/30 و

انحراف معیار 0/877، تا چه حد دروس پایه رشته علوم تربیتی در شناسایی مفاهیم اساسی در رشته مذکور موثر است؟ در سطوح بالا ارزیابی گردید و به نظر اعضای هیات علمی برنامه های درسی علوم تربیتی تا حدودی منجر به پرورش انسانی خودآگاه و هشیار و با توجه به میانگین گویه 8 می توان دانشجویانی متفکر و منطقی در رشته علوم تربیتی پرورش داد و دروس پایه رشته علوم تربیتی در شناسایی مفاهیم اساسی در رشته مذکور نقش بالا و موثری دارد. گویه 10 با میانگین 2/84 و انحراف معیار 0/863، تا چه حد دروس تخصصی ارائه شده در رشته علوم تربیتی در تواناییهای شغلی دانشجویان موثر است؟ و گویه 11 با میانگین 2/82 و انحراف معیار 0/897، مجموعه دروس ارائه شده در رشته علوم تربیتی مهارت‌های تفکر را در دانشجویان این رشته پرورش می دهد؟ و گویه 12 با میانگین 2/82 و انحراف معیار 0/911، تا چه میزان برنامه های درسی حوزه تخصصی علوم تربیتی با برنامه های توسعه نیروی انسانی متناسب است؟ در سطوح پائین ارزیابی قرار گرفت و جامعه مورد مطالعه عقیده داشتند که مجموعه دروس ارائه شده و دروس تخصصی علوم تربیتی نمی تواند در تواناییهای شغلی دانشجویان موثر و پرورش دهنده مهارت‌های تفکر در دانشجویان باشد و متناسب با برنامه های توسعه نیروی انسانی کشور نیست.

جدول (8) آماره های آزمون t تک نمونه ای برای آزمون سوال اصلی

مقدار مورد آزمون: 3			
t مقدار آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معنی داری (یکطرفه)	اختلاف میانگین ها
-1/86	11	0/89	-1/29

میانگین بدست آمده 2/87 است که از مقدار مورد آزمون یعنی 3 کوچکتر است. مقدار آماره آزمون t تک نمونه ای -1/86 است که با درجه آزادی 11 و در سطح $p=0/05$ معنی دار نیست. زیرا سطح معنی داری مشاهده شده از 0/05 بزرگتر می باشد. لذا می توان گفت که سوال تحقیق رد شده است. می توان گفت که با 95 درصد اطمینان در برنامه های درسی تدوین شده علوم تربیتی به هدفهای توسعه نیروی انسانی توجه نشده است.

سوال فرعی پژوهش: آیا بین "سن، جنسیت، سابقه کار، مرتبه دانشگاهی، وضعیت استخدامی و عضویت در انجمن های علمی اعضای با نقش علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی کشور از دیدگاه اعضای رابطه معنا داری وجود دارد؟"

جدول (9) متغیرها، مقیاس متغیرها، ضریب همبستگی و سطح معنی داری

متغیر دوم	متغیر اول			سطح معنی داری
	مقیاس	متغیر	ضریب همبستگی کای دو	
سن	نسبی	نقش علوم	رتبه	0/652

		اي	تربيتي در توسعه نيروي انساني		
0/534	24/73	رتبه اي	نقش علوم تربيتي در توسعه نيروي انساني	اسمي	جنسيت
0/999	3/56	رتبه اي	نقش علوم تربيتي در توسعه نيروي انساني	فاصله اي	سابقه كار
0/967	34/90	رتبه اي	نقش علوم تربيتي در توسعه نيروي انساني	اسمي چند سطحي	مرتبه دانشگاهي
0/990	31/37	رتبه اي	نقش علوم تربيتي در توسعه نيروي انساني	اسمي چند سطحي	وضعيت استخدامي
0/184	32/29	رتبه اي	نقش علوم تربيتي در توسعه نيروي انساني	اسمي دو سطحي	عضويت در انجمنهاي علمي

نتایج حاصل از جدول 9 و آزمون کای دو نشان می دهد که هیچ گونه رابطه معنا داری بین سن ، جنسیت ، سابقه کار ، مرتبه دانشگاهی ، وضعیت استخدامی ، عضویت در انجمن های علمی اعضاء و نقش برنامه های درسی علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی از دیدگاه اعضاء وجود ندارد ، بنابراین سوال فرعی پژوهش رد می گردد .

بحث و نتیجه گیری :

با توجه به میانگین بدست آمده 2/87 و مقدار آماره آزمون t تک نمونه ای 1/86- و سطح معنی داری 0/89 ، میتوان گفت که سوال اصلی تحقیق مورد تأیید نمی باشد و رد شده است و در برنامه های درسی تدوین شده علوم تربیتی به هدفهای توسعه نیروی انسانی کشور توجه نشده است . همچنین با توجه به سوال فرعی پژوهش می توان استنباط نمود که بین سن، جنسیت ، سابقه کار ، مرتبه دانشگاهی، وضعیت استخدامی و عضویت در انجمن های

علمی اعضاء با نقش برنامه های درسی علوم تربیتی در توسعه نیروی انسانی کشور هیچ گونه رابطه معنا داری وجود ندارد.

با توجه به مجموعه پاسخها شرایط ذیل تجسم وضعیت مطلوب برنامه ریزی درسی در ایران نیست. دانشگاهها، از استقلال نسبی خصوصاً در امور اجرایی و مالی برخوردار باشند تا بتوانند برنامه های متناسبی تدوین کنند که با نیازهای جامعه پیرامون هماهنگی داشته باشد. برنامه ریزان، بیش از هر چیز انسجام و هماهنگی در برنامه ها را مد نظر داشته باشند به صورتیکه برونداد نظام آموزش عالی (فارغ التحصیلان، پژوهشها، خدمات) دارای اثر بخشی و کارایی لازم باشد. فارغ التحصیل این نظام، انسانی متفکر و منطقی و به همان نسبت انسانی خودآگاه، هشیار باشد.

دانشجویان در جهت اصلاح و بازنگری برنامه ها، در درجه اول تغییر در محتوای دروس و در درجه دوم تغییر در نسبت دروس اصلی، تخصصی نسبت به کل برنامه ها را خواستار باشد.

- به نظر استادان هدف برنامه های درسی در آموزش عالی در درجه اول تربیت انسانی متفکر و منطقی و در رده بعد تربیت انسانی خودآگاه، هشیار باشد.

- به نظر استادان، دانشگاهها در درجه اول به تربیت نیروی انسانی متخصص بپردازند تا در جهت توسعه فرهنگ و دانش کشورگام داشته باشند.

لازمه دوام یک نظام متمرکز، هماهنگی و ارزشیابی است. عدم وجود یک نظام بر اجرای برنامه ها و ارزشیابی، خود به تنهایی می تواند گویای عدم توجه به کیفیت بروندهای آموزش عالی باشد. به علت ضعف برنامه های درسی رسمی در آموزش عالی و طبیعاً وفور انواع برنامه های درسی پنهان و ناشناخته برای استادان و سایر مسئولان و برنامه ریزان، چه تغییرات احتمالی نامطلوب و قطعاً نامعلومی در نگرشهای دانشجویان ایجاد شده است و مهارتهای تفکر چگونه در آنها رشد کرده است، نتیجه بی توجهی محض به کیفیت محصولات نهایی آموزش عالی می باشد. این بی توجهی نه تنها از بعد مهارتهای حرفه ای و کسب دانش اهمیت دارد، بلکه خصوصاً از بعد نگرش، اخلاق و ایجاد عادات مطلوب برای زندگی و شغل، انگیزه ها، ارزشها و اعتقادات بسیار مهم میباشد که مهمترین دستاوردهای تحصیلات عالی محسوب می شوند.

پیشنهاد های کاربردی :

1- ایجاد یک ساختار متناسب با تفویض اختیار بازنگری برنامه های درسی رشته علوم تربیتی و نهادینه کردن آن در دانشگاه.

2- تربیت نیروی انسانی متخصص برنامه ریزی درسی به منظور تامین نیروی انسانی متخصص برنامه ریزی درسی در فرآیند برنامه ریزی درسی دانشگاهها.

3- برگزاری کارگاههای آموزشی در مورد برنامه ریزی برنامه های درسی بویژه برای اعضای هیات علمی موثر در برنامه ریزی درسی.

فهرست منابع :

1- ابطحي، سيد حسين، (1382)، مدیریت منابع انسانی، تهران : انتشارات دانشگاه پیام نور

- 2- جمعی از نویسندگان ، زیر نظر کاردان ، علیمحمد، (1387). علوم تربیتی : ماهیت و قلمرو آن ، تهران : انتشارات سمت .
- 3- خورشیدی ، غلامحسین ، (1383)، درآمدی بر اقتصاد آموزش عالی ، تهران : وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری .
- 4- شکوهی ، غلامحسین ، (1363)، تعلیم و تربیت و مراحل آن ، مشهد : انتشارات آستان قدس رضوی .
- 5- صفوی ، سیده آزاده ، بررسی آگاهی و نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان نسبت به مهارت‌های تدریس ، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی ، دانشگاه پیام نور مرکز تهران .
- 6- فیوضات ، یحیی ، (1377)، میانی برنامه ریزی آموزشی ، نشر ویرایش ، چاپ هفتم ، تهران .
- 7- فتحی و اجارگاه ، کورش ، (1386)، اصول برنامه ریزی درسی ، تهران : انتشارات ایران زمین .
- 8- فردوسی ، محمد ، (1388). بررسی مهارت‌های موثر بر پرورش تفکر انتقادی در برنامه درسی رشته علوم تربیتی دانشگاه پیام نور خراسان شمالی . پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی ، دانشکده علوم انسانی گروه علوم تربیتی ، دانشگاه پیام نور مرکز تهران .
- 9- لوی ، الف ، (1367) . ترجمه فریده مشایخ ، برنامه ریزی درسی مدارس ، تهران : انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی .
- 10- معاونت پژوهشی دانشگاه پیام نور ، (1388) . مجموعه مقالات همایش نقش علوم انسانی در توسعه ملی ، تهران : انتشارات دانشگاه پیام نور .
- 11- مجموعه مقالات همایش آموزش عالی و توسعه پایدار ، (1383)، جلد اول، موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی .
- 12- مومنی مهموئی ، حسین، (1383). بررسی نقش عوامل موثر بر مشارکت اعضای هیات علمی دانشگاه‌های شهید بهشتی و علوم پزشکی شهید بهشتی در برنامه ریزی درسی ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، تهران: دانشگاه شهید بهشتی ، دانشکده علوم تربیتی .
- 13- نوروز زاده، رضا، (1385)، طراحی و اعتبار یابی الگوی برنامه ریزی درسی آموزش عالی برای دانشگاه‌های ایران .پایان نامه دکتری برنامه ریزی درسی . تهران : دانشگاه تربیت معلم ، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- 14- وزیری مژده ، (1378). نظام برنامه ریزی درسی در آموزش عالی ایران "ویژگیها و جهت گیریها " ،پایان نامه دکتری برنامه ریزی درسی ، تهران : دانشگاه تربیت مدرس دانشکده علوم انسانی .
- 15- وودهال ، مری، (1992)، توسعه اقتصادی و آموزش عالی ، ترجمه های شیرازی ، بهشتی، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی ، سال دوم ، شماره 1 .
- 16- Singh T .s.(1996). Higher education and development the experiences of four newly industrializing countries in asia in higher education in an international perspective : critical issues edited by zagloul m . and Philip G . A

. paris : UNESCO . PB .102-156.